SYLWETKI PROFESORÓW

POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

KAZIMIERZ ÝORAWSKI

(1866—1953)

Kazimierz Ýorawski urodziù siæ 22 VI 1866 r. w Szczurzynie koùo Ciechanowa w rodzinie ziemiañ-skiej Juliusza i Kazimiery z Kamieñskich. Po ukoñ-czeniu w 1884 r. IV gimnazjum w Warszawie stu-diowaù fizykæ i matematykæ w Uniwersytecie War-szawskim (UW), a po otrzymaniu w 1888 r. stopnia kandydata nauk matematycznych odbywaù do 1891 r. dalsze studia matematyczne w uniwersytetach w Lipsku, Getyndze i Paryýu. W 1891 r. otrzymaù w Lipsku stopieñ doktora filozofii na podstawie kla-sycznej dziú pracy ,,O pewnym odksztaùceniu po-wierzchni", pisanej pod kierunkiem sùawnego ana- . Utyka Mariusa S. Liego. Ze wzglædu na oryginalnà konstrukcjæ i peùne przedstawienie omawianych za-gadnieñ juý w 1892 r. przeùoýono tæ pracæ na jæ-zyk niemiecki, a M. S. Lie i F. Klein analizowali jà
i cytowali w swych podstawowych dzieùach.

K. Ýorawski zainicjowaù w Polsce badania nad zastosowaniem teorii grup ciàgùych przeksztaùceñ w geometrii i róýnych dziaùach analizy matematycz-nej oraz nad teorià niezmienników caùkowych. W wydanej w 1895 r. pracy „O caùkach niezmien-nych ciàgùych grup przeksztaùceñ" udowodniù, ýe grupa przeksztaùceñ o jednym parametrze, okreúlo-na ukùadem równañ dx^/dt=fh

(x1

,...xh

), ma nie-
zmienniki caùkowe kaýdego stopnia i podaù, w jaki sposób moýna je zbudowaã. W kolejnej pracy „O wùasnoúciach pewnej caùki wielokrotnej, bædà-cych uogólnieniem dwóch twierdzeñ z teorii wi-rów" (1902) daù wyjaúnienie problemu dotyczàcego sposobu okreúlania, czy caùka p-krotna jest niezmien-nikiem przeksztaùcenia dxh

/dt =£(x1

,...,xn

) i bædàce-
go jednym z podstawowych zagadnieñ wspóùczesnej geometrii róýniczkowej. Opublikowanie tej pracy po-czàtkowo tylko po polsku uniemoýliwiùo zapoznanie siæ z jej treúcià uczonym zagranicznym; stàd teý wzory podane przez K. Ýorawskiego zostaùy w 1908 r. „ponownie odkryte" przez E. Goursata. Coraz wiæk-sze zainteresowanie tymi zagadnieniami i artykuù M. S. Liego na ten temat skùoniùy K. Ýorawskiego do wydania niemieckiej wersji pracy.

Badajàc wùaúciwoúci linii wirowych ruchu dosko-naùego i nieúcisWsc cieczy, daù peùne odpowiedzi na pytania, jakie wùaúciwoúci musi mieã ruch, aby I i II twierdzenie Helmholtza pozostaùo prawdziwe, nie-zaleýnie od wszystkich zaùoýeñ dynamicznych, oraz jaka jest wzajemna zaleýnoúã obu twierdzeñ. Bada-nia te, jako „Ýorawskfs Kinematic Theorems" i ,,Ýo-rawski's Criterion", zostaùy w latach 1947—1950 szczegóùowo zanalizowane przez C. A. Truesdella i R. C. Prima. Prekursorskie okazaùy siæ teý wyniki jego badañ z 1915 r., w których podane twierdzenie o budowie niezmienników róýniczkowych pewnego ukùadu równañ wzglædem pewnej ogólnej grupy przeksztaùceñ punktowych zawieraùo jako szczególny przypadek teoriæ przestrzeni o koneksji afinicznej, opracowanà póêniej przez J. A. Schoutena i H. Wey-

Prac. Hist. BGPW — Nr 45
Wyk. ZG PW z. 1015/87 n. 200 P-9»

la. W latach 1930 i 1934 K. Ýorawski wydaù dwa tomy „Wykùadów geometrii analitycznej" z obszer-nie potraktowanà dziedzinà tworów urojonych i ich interpretacjà w dziedzinie rzeczywistej.

W ciàgu swego dùugiego ýycia K. Ýorawski zwià-zany byù z czterema uczelniami: wykùadaù geometriæ róýniczkowà i analitycznà, teoriæ form i równañ róýniczkowych, teoriæ odwzorowañ podobnych, teoriæ przeksztaùceñ oraz teoriæ ruchu oúrodka ciàgùego i ciaùa sztywnego w Szkole Politechnicznej we Lwo-wie (1892—1893), w Uniwersytecie Jagielloñskim — UJ (1893-1919), w Politechnice Warszawskiej - PW (1919-1926) oraz w UW (1919-1935 i 1947-1952). Wyksztaùciù tej miary uczonych co T. Chole-wicki, W. Gàsiorowski, A. Hoborski, F. Leja, S. Ma-zurkiewicz i W. Slebodziñski. Kierowaù I Katedrà Matematyki w UJ (od 1895 r. jako profesor nad-zwyczajny, a od 1898 r. — jako zwyczajny) i byù w r. akad. 1917/18 rektorem tej uczelni; w latach 1919—1927 kierowaù Katedrà Matematyki na Wy-dziale Inýynierii Budowlanej (póêniej: Làdowej) PW. a nastæpnie — do chwili uzyskania tytuùu profesora honorowego w 1935 r. — III Katedrà Matematy-
ki UW.

Nie tylko w ýyciu osobistym, ale i w pracy nau-kowej dominujàcà cechà prof. K. Ýorawskiego byùa ogromna skromnoúã. Dotyczyùa ona oceny wartoúci wùasnych prac, a ujawniaùa siæ m.in. awersjà wobec wszystkiego, co miaùo jakiekolwiek cechy autorekla-my. Bædàc surowym w ocenie prac wùasnych, byù zarazem wymagajàcy w kwalifikowaniu przedsta-wianych mu prac mùodszych matematyków; wyso-kie wymagania byùy wszakýe poùàczone ze sprawie-dliwoúcià i trafnoúcià sàdu.

Prof. K. Ýorawski naleýaù do wielu towarzystw naukowych, krajowych i zagranicznych. Byù m.in. czùonkiem korespondentem (od 1900) i czynnym (od 1916) Akademii Umiejætnoúci w Krakowie, czùonkiem zaùoýycielem Towarzystwa Matematycznego w Kra-kowie (1919), czùonkiem zaùoýycielem Akademii Nauk Technicznych (od 1920), czùonkiem Polskiej Akade-mii Umiejætnoúci oraz jej delegatem na oúrodek nau-kowy warszawski (1920) i do Kasy im. Mianowskie-go (19^-1929), czùonkiem (od 1920) i prezesem (1925—1931) Towarzystwa Naukowego Warszaw-skiego, czùonkiem tytularnym Polskiej Akademii Nauk (od 1952), czùonkiem Królewskiego Czeskiego Towarzystwa Naukowego (od 1910) i Towarzystwa Geograficznego w Peru (od 1930). Prof. K. Ýoraw-ski zmarù 23 I 1953 r. w Warszawie i zostaù pocho-wany na cmentarzu Powàzkowskim (kwatera 196-
- III-4). Byù odznaczony m.in. Krzyýem Komandor-skim Orderu Polonia Restituta (1925).

Opracowaù Andrzej Sródka